

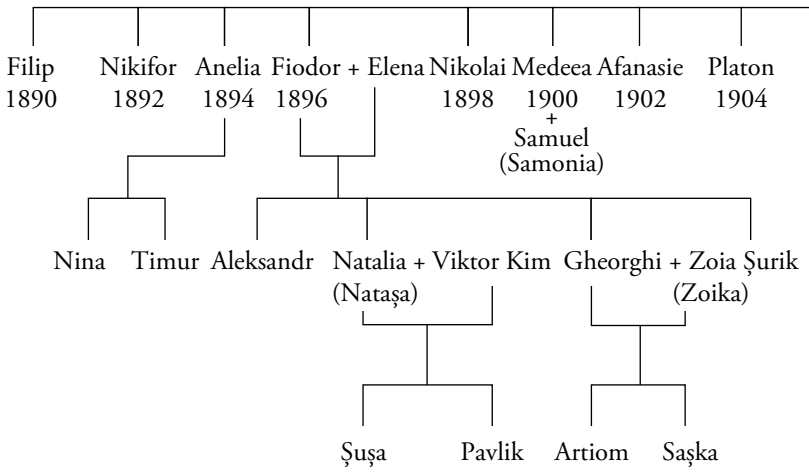
LUDMILA ULIȚKAIA

Medeea și copiii ei

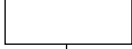
Traducere din rusă de
GABRIELA RUSSO

HUMANITAS
fiction

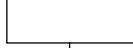
Arborele genealogic al familiei Sinopli

Haralampi + Antonida

Gheorghi + Matilda

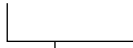
Miron
1906

Aleksandra + diverse soți
1908

Anastasia
1910

Konstantin
1912

Dimitri + Aușra
1914

Serghei + Tania

Lidia

Vera

Nika

Gvidas + Aldona

Mașa + Alik

Katia

Liza

Vitalis

Alik cel mic

Dacă nu ținem cont de sora mai mică, Aleksandra, plecată la Moscova la sfârșitul anilor douăzeci, Medeea Mendes, născută Sinopli, era ultima grecoaică pur-sânge dintr-o familie instalată din vremuri imemorabile pe țărmul Tauridei înrudită cu Elada. Era de asemenea ultima din familie care vorbea o limbă greacă aproximativă, tot atât de îndepărtată de greaca nouă pe cât de îndepărtată e greaca veche de graiul pontic medieval păstrat numai în coloniile din Taurida.

Nu mai avea de mult cu cine să vorbească limba sonoră și uzată care a dat o mulțime de termeni în filozofie și religie și a păstrat în chip uimitor sensul propriu inițial al cuvintelor. Și azi în limba asta se spune la spălătorie – catharsis, la transport – metaphora și la masă – trapeza.

Grecii din generația Medeei fie muriseră, fie fuseseră strămutați, ea era singura rămasă în Crimeea din mila Domnului, așa socotea ea, dar și datorită numelui de familie spaniol lăsat moștenire de răposatul soț, un dentist evreu cu o fire tare veselă, cu mici defecte extrem de vizibile și cu calități deosebite bine ascunse.

Era văduvă de multă vreme, nu s-a mai măritat, a rămas credincioasă văduviei în veșminte negre, i se potrivea de minune.

În primii zece ani se îmbrăcase numai în negru, pe urmă durerea se mai înmuiase și își îngăduise mici picățele sau buline albe, întotdeauna pe fond negru. Purta șalul negru înfășurat pe cap nu așa cum îl poartă rusoaicele, îl lega cu două noduri lungi, unul îi atârna pe partea dreaptă a tâmplei, celălalt, mult mai

lung, îi atârna pe umeri în mici pliuri, ascunzându-i gâtul plin de zbârcituri.

Avea ochii căprui deschis, pielea feței, închisă la culoare și uscată, făcea și ea mici cute.

Când stătea îmbrăcată în halatul alb de chirurgie, închis în spate, în rama ferestruicii de la ghișeul registraturii spitalului din localitate, semăna cu un portret al lui Goya, dintre cele nepictate vreodată.

Ținea toate registrele de la spital, avea un scris mare și lăbărțat, tot așa cum mătura cu pași mari împrejurimile, și nu-i era greu să se scoale duminica în zori, să parcurgă douăzeci de verste până la Feodosia, să stea în picioare la liturghie și să se întoarcă seara acasă.

Pentru oamenii locului, Medeea făcea parte de mult timp din peisaj. Dacă nu stătea pe taburetul ei la ghișeul registraturii, atunci cu siguranță silueta ei întunecată putea fi zărită fie pe dealurile din est, fie pe coastele stâncoase de la vest de Colonie.

Nu mergea nicăieri fără rost, culegea salvie, cimbru, mentă sălbatică, dracilă, ciuperci, măceșe și nu pierdea prilejul să adune ceva agate, cristal de stâncă depus în șisturi sau monede vechi, închise la culoare, de care e plin pământul ăsta șters, scenă fără strălucire a istoriei mondiale.

Cunoștea toată regiunea, și zona din apropiere, și cea aflată la distanță, așa cum știa ce are în bufetul de acasă. Ținea minte unde și când poate fi culeasă planta de care are nevoie, și nu numai atât, înregistra cum încet-încet, de-a lungul zecilor de ani, se schimbă veșmântul verde: menta sălbatică invadează râpele săpate primăvara pe versantul răsăritean al muntelui Kian, dracila moare de răul care-i roade ramurile de jos, în schimb cicoarea, în ofensiva subterană a rădăcinilor ei, sufocă florile delicate de primăvară.

Pământul Crimeei fusese întotdeauna mărinimos cu Medeea, îi dăruise mereu din comorile lui. De aceea ea înregistrase recunoșcătoare fiecare lucru găsit, laolaltă cu cele mai neînsemnate

schimbări ale vremii, cu locul și cu senzațiile pe care le încercase când făcuse descoperirea – începând cu 1 iulie 1906 când era o copilă și găsisse în mijlocul drumului părăsit care ducea la Ak-Mecet un „inel de vrăjitoare“ din nouăsprezece ciuperci la fel de mici toate, cu pălărieuțe de un verde palid, o varietate locală de mânâtarcă. Culmea descoperirilor ei, care nu aveau legătură cu mâncarea, a reprezentat-o inelul gros de aur cu o piatră de acvamarin spălăcită la culoare, pe care marea i-o aruncase la picioare, după ce se potolise furtuna pe mica plajă de lângă Koktebel, la 20 august 1916, chiar în ziua când împlinise șaisprezece ani. Purta și acum inelul care se înfipsea zdravăn pe deget, și de treizeci de ani nu mai putea fi scos.

Medeea simțea cu talpa picioarelor dărnicia locurilor. Nu dădea pentru nimic în lume pământul ăsta aflat în paragină pe alte pământuri, nu plecase din Crimeea decât de două ori, șase săptămâni în total.

Ea era de fel din Feodosia, se născuse într-o casă foarte mare, având proporții armonioase cândva, în colonia grecească unită de mult timp cu periferia Feodosiei. La vremea când se născuse Medeea, casa își pierduse din frumusețea inițială a proporțiilor, adăugându-i-se tot felul de anexe, terase și verande, ca să facă față creșterii explozive a familiei în prima decadă a secolului, începută atât de vesel.

Creșterea impetuoasă a familiei era însoțită de falimentul din ce în ce mai evident al bunicului Haralampi Sinopli, un negustor bogat, proprietar al unui număr de patru nave comerciale, înregistrate în noul port Feodosia. La bătrânețe, Haralampi își pierduse lăcomia fără margini și nu-și revenise încă, după ce soarta mai întâi îl chinase făcându-l să aștepte ani la rând nașterea unui moștenitor, după ce i se născuseră șase feți morți și după nenumărate avorturi ale celor două soții, ca apoi, în generozitatea ei, să i-l dăruiască drept recompensă pe unicul său moștenitor, Gheorghi, pe care reușise să-l zămislească după treizeci de ani de eforturi susținute. Poate că era mai degrabă

meritul celei de-a doua neveste, Antonida, care făcuse legământ și mersese pe jos la Kiev, apoi născuse băiatul, îl hrănise și ținuse post, recunoscătoare, până în ziua când se prăpădise. Poate că fiul lui Haralampi fusese atât de prolific datorită nurorii sale, roșcovanei și slăbănoagei de Matilda, nevasta lui Gheorghii adusă de el de la Batumi, intrată scandalos în familie cu burta la gură, născându-i de atunci câte un prunc cu capul rotunjour la fiecare doi ani, la sfârșitul verii, cu o precizie cosmică de neînțeles.

Pe măsură ce i se născuseră nepoții, bătrânul Haralampi se uscuse, se îmblânzise și își pierduse la sfârșitul vieții, odată cu averea, și aerul de negustor priceput, tiranic, nemilos. Sângele însă, cheazășia puterii lui, nu ajunsese apă de ploaie, și urmașii lui, cei pe care nu-i seceraseră vremurile sângeroase, îi moșteniseră vigoarea și priceperea, iar lăcomia lui faimoasă se manifestase la bărbați în energia debordantă și pasiunea de a construi, iar la femei, cum era Medeea, se transformase în chibzuință, în grijă deosebită pentru lucruri și în mult simț gospodăresc.

Familia asta numeroasă, binecuvântată de Dumnezeu, putea să fie obiect de studiu pentru un genetician interesat de răspândirea caracteristicilor ereditare. Nu s-a găsit nici un genetician curios, în schimb Medeea, dornică să pună ordine în lucruri, începând cu ceștile de ceai și terminând cu norii de pe cer, nu o dată se distrase ordonându-și frații și surorile după cât de roșu aveau părul – în gând, bineînțeles, fiindcă nu-și amintea ca familia să se fi adunat vreodată toată la un loc. Întotdeauna lipsea unul dintre frații mai mari... Aveau toți părul în diverse nuanțe arămii, culoarea o moșteniseră de la mama, dar numai Medeea și Dimitri, cel mai mic dintre frați, erau roșcați de-a binelea. Aleksandra, Sandra cum îi ziceau ai casei, avea părul în nuanțe complicate de acaju, semănând uneori cu văpaia focului.

Mai apărea câteodată degetul mic bont, moștenit de la bunic, asta numai la băieți, nu se știe de ce, și lobul urechii foarte mare al bunicii și puterea ei de a vedea noaptea, însușire pe care o

avea și Medeea. Toate particularitățile astea ereditare și alte câteva, care nu-ți săreau în ochi, jucau un anume rol în viața urmașilor lui Haralampi.

Chiar și darul procreării era împărțit în două în familie: unii nu reușiseră ani de zile să aducă pe lume nici un copilăș, măcar unul mic de tot, cum nu reușise nici Haralampi, în timp ce alții împrăștiaseră în lume o mulțime de mici roșcovani, fără să acorde mare importanță acestui lucru. Cât despre Haralampi, el își găsisse odihna în anul 1910 în cimitirul grecesc din Feodosia, în punctul lui cel mai înalt, cu fața la golf, unde pleoscăiseră acostate la țărm, până în preziua celui de al Doilea Război Mondial, ultimele lui două nave înmatriculate, ca și înainte, în portul Feodosia.

Mulți ani mai târziu, Medeea, fiindcă nu avea copii, aduna în casa ei din Crimeea ceata numeroasă de nepoți și strănepoți, supraveghindu-i discret și făcând observații empirice, fără să aibă vreo pregătire specială. E greu de spus cum iubește copiii o femeie stearpă, dar pe ea o interesau foarte mult, și interesul ăsta creștea pe măsură ce îmbătrânea.

Năvala nepoților veniți în sezon n-o incomoda pe Medeea, cum nu simțea nici povara singurătății din toamnă până la sfârșitul iernii. Primii nepoți veneau de obicei la sfârșitul lui aprilie, după ploile din februarie și vânturile din martie, când primăvara răsărea din pământ odată cu violetul glicinelor, cu rozul cătinei și galbenul grozamei.

Primele vizite erau scurte, doar în zilele de sărbătoare din mai, unele prelungindu-se cel mult până pe 9 mai. Urma o scurtă pauză, și din 20 mai veneau fetele – mamele tinere cu copiii de vârstă preșcolară.

Nepoți erau în jur de treizeci, așa că graficul vizitelor se stabilise iarna – casa cu patru camere nu putea găzdui mai mult de douăzeci de persoane.

Șoferii din Feodosia și din Simferopol, ocupați cu cărușia în sezonul vacanțelor, cunoșteau foarte bine casa Medeei, le

făceau uneori rudelor ei o reducere, dar le preveneau că pe ploaie nu le cară până sus, ci le lasă la Colonia de Jos.

Medeea nu credea în puterea hazardului, deși viața îi era plină de nenumărate întâlniri semnificative, de coincidențe stranii și de situații neprevăzute care păreau premeditate. Un om, întâlnit o dată din întâmplare, revenea după mulți ani ca să-i întoarcă soarta, firele se întindeau, apoi se împleteau și se înnodau formând un desen, al cărui contur devenea cu anii din ce în ce mai precis.

Într-o zi, la jumătatea lui aprilie, când vremea bună dădea semne că s-a instalat definitiv, s-a întâmplat să fie o vreme posomorâtă, cu ploaie urâtă, amenințând să se transforme în zăpadă.

După ce trase perdelele, Medeea aprinse lumina destul de devreme, aruncă o mână de vreascuri și două lemne în soba năzdrăvană, care dădea multă căldură cu puțin combustibil, întinse pe masă cearșaful rupt și stătu o clipă în cumpănă: să-l taie și să facă prosoape, sau să taie doar partea ruptă din mijloc și să facă niște cearșafuri mai mici pentru copii?

În timpul ăsta auzi bătăi puternice în ușă. O deschise. În prag stătea un tânăr într-o manta udă și cu o șapcă îmblănită pe cap. Medeei i se păru că e unul dintre nepoții care o vizitau rar și-l lăsă să intre.

— Sunteți Medeea Gheorghievna Sinopli? întrebă tânărul, și Medeea își dădu seama că nu e din familie.

— Da, eu sunt, deși s-au împlinit patruzeci de ani de când port alt nume, zâmbi Medeea.

Tânărul avea o înfățișare plăcută, ochii îi străluceau, purta mustăcioara neagră și subțire lăsată în jos.

— Dezbrăcați-vă...

— Să scuzați că am venit pe nepusă masă... zise tânărul scuturându-și căciula de apă. Sunt Ravil Iusupov din Karaganda...

Medeea a povestit tot ce s-a întâmplat în seara și-n noaptea aceea într-o scrisoare scrisă, probabil, a doua zi și neexpediată.

Nepotul Gheorghii a dat peste scrisoare mulți ani după aceea și s-a lămurit în privința misterului cu testamentul total neașteptat, găsit de el în același teanc de hârtii și datat 11 aprilie 1976. Conținutul scrisorii era următorul:

„Dragă Elenocika. Deși ți-am trimis o scrisoare acum o săptămână, între timp s-a întâmplat ceva extraordinar, și vreau să-ți povestesc despre asta. E o istorie care a început de mult de tot. Nu-i așa că-ți amintești de vizitiul Iusim care te-a adus cu Armik la Feodosia în decembrie 1918? Închipuie-ți că m-a găsit nepotul lui, întrebând cunoștințele de la Feodosia. E de mirare că într-un oraș mare mai poți găsi un om în ziua de azi fără să consulți un anuar. Istoria locurilor noastre e una destul de obișnuită: au fost deportați din Alșuta după război, când Iusim nu mai era printre cei vii. Pe mama lui Ravil au deportat-o în Karaganda – ca să nu-ți spun că tatăl copiilor murise totuși pe front. Tânărul cunoaște istoria asta de când era copil – am în vedere evacuarea voastră – și ține minte inelul de safir pe care tu i-l dăruieși drept mulțumire lui Iusim... Mama lui Ravil l-a purtat pe deget mulți ani, iar în anii de foamete cei mai cumpliți, l-a schimbat pe câteva kilograme de făină. Asta a fost partea de început, discuția care a urmat îți spun drept că m-a mișcat serios. Mi-au venit în minte suferințele prin care am trecut în anii aceia, despre care nu ne place să ne amintim. Ravil mi-a mărturisit pe urmă că e membru în mișcarea pentru întoarcerea tătarilor în Crimeea, că au început mai demult să acționeze pe cale oficială și neoficială.

El m-a discutat curios la culme să afle lucruri despre vechea Crimee a tătarilor, a scos magnetofonul și m-a înregistrat ca să poată asculta tătarii uzbeki și cazahi. I-am povestit ce-mi amintesc despre foștii noștri vecini din Colonie, de Galia și Mustafa, de moș Ahmet-arîc¹ care curăța canalele din zori și până-n noapte, îndepărta fiecare firicel de praf din ele de parcă-l scotea

---

¹ Arîk, nume dat canalelor de irigație în Asia Centrală și Caucaz. (N. tr.).